Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 19ης Σεπτεμβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Μη μισθωτή δραστηριότητα – Υπήκοος κράτους μέλους η οποία έπαυσε να ασκεί τη μη μισθωτή δραστηριότητά της λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια εγκυμοσύνης και με τα επακόλουθα του τοκετού – Διατήρηση της ιδιότητας του προσώπου που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα»

Στην υπόθεση C–544/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Upper Tribunal (Administrative Appeals Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα γενικής αρμοδιότητας), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Αυγούστου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Her Majesty's Revenue and Customs

κατά

Henrika Dakneviciute,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, K. Jürimäe, D. Šváby, S. Rodin και N. Piçarra, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: C. Strömholm, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Ιουνίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η H. Dakneviciute, εκπροσωπούμενη από τον T. Holdcroft, advocate, καθώς και από τους D. Rutledge και A. Berry, barristers,

– η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Brandon και τη Z. Lavery, επικουρούμενους από την G. Ward, barrister,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις E. Montaguti και L. Armati, καθώς και από τον J. Tomkin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Her Majesty's Revenue and Customs (φορολογικής και τελωνειακής αρχής, Ηνωμένο Βασίλειο) και της Henrika Dakneviciute σχετικά με την άρνηση της εν λόγω αρχής να της χορηγήσει εβδομαδιαίο επίδομα συντηρούμενου τέκνου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2004/38/ΕΚ

3 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35):

«Η παρούσα οδηγία καθορίζει:

α) τους όρους που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών από τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους».

4 Το άρθρο 7 της ως άνω οδηγίας, που επιγράφεται «Δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 3 τα εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής […]

[…]

3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, στοιχείο α), η ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού διατηρείται για τον πολίτη της Ένωσης που δεν είναι πλέον μισθωτός ή μη μισθωτός στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) αν ο ενδιαφερόμενος είναι προσωρινά ανίκανος προς εργασία εξαιτίας ασθενείας ή ατυχήματος·

β) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος, έχοντας ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα άνω του ενός έτους, και έχει καταγραφεί ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης·

γ) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος μετά τη λήξη ισχύος της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους ή αφού κατέστη ακουσίως άνεργος κατά τη διάρκεια των πρώτων δώδεκα μηνών και έχει καταγραφεί στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία. Στην περίπτωση αυτή, η ιδιότητα του εργαζομένου διατηρείται επί χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του εξαμήνου·

[…]».

5 Το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 3, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι έχουν διαμείνει νομίμως για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών στο κράτος μέλος υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του. […]

[…]

3. Το αδιάλειπτο της διαμονής δεν θίγεται από προσωρινές απουσίες που δεν υπερβαίνουν συνολικά τους έξι μήνες ετησίως ούτε από απουσίες μεγαλύτερης διάρκειας για την εκπλήρωση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ή από μία απουσία δώδεκα συναπτών μηνών κατ' ανώτατο όριο για σοβαρούς λόγους, ιδίως εγκυμοσύνη και μητρότητα, σοβαρή ασθένεια, σπουδές ή επαγγελματική κατάρτιση ή τοποθέτηση σε άλλο κράτος μέλος ή τρίτη χώρα.»

Η οδηγία 2010/41/ΕΕ

6 Κατά την αιτιολογική σκέψη 18 της οδηγίας 2010/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 2010, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα και για την κατάργηση της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2010, L 180, σ. 1):

«Η οικονομική και φυσική ευπάθεια των εγκύων αυτοαπασχολουμένων γυναικών […] καθιστά αναγκαίο να τους χορηγηθεί το δικαίωμα παροχών μητρότητας […]».

7 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι στις αυτοαπασχολούμενες εργαζόμενες γυναίκες […] μπορεί να χορηγείται, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ικανό επίδομα μητρότητας, το οποίο επιτρέπει τη διακοπή της επαγγελματικής τους δραστηριότητας λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας για τουλάχιστον 14 εβδομάδες.»

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

Η κανονιστική απόφαση του 2006 για τη μετανάστευση (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος)

8 Το άρθρο 14, παράγραφος 1, της Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 [κανονιστικής αποφάσεως του 2006 για τη μετανάστευση (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος)], όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, παρείχε δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών σε κάθε «δικαιούχο».

9 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία b και c, της ως άνω κανονιστικής αποφάσεως, στην έννοια του «δικαιούχου» περιλαμβάνονταν οι μισθωτοί και οι μη μισθωτοί εργαζόμενοι.

10 Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως προέβλεπε ότι η ιδιότητα του «μισθωτού» διατηρείται αν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο τελεί σε προσωρινή ανικανότητα προς εργασία εξαιτίας ασθενείας ή ατυχήματος, ή (υπό ορισμένες προϋποθέσεις) αν το πρόσωπο αυτό κατέστη ακουσίως άνεργο ή, ακόμη, αν το πρόσωπο αυτό έχει παύσει εκουσίως να εργάζεται και παρακολουθεί επαγγελματική κατάρτιση συνδεόμενη με την προγενέστερη θέση απασχολήσεώς του.

11 Όσον αφορά την ιδιότητα του «μη μισθωτού», το άρθρο 6, παράγραφος 3, της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως προέβλεπε ότι η εν λόγω ιδιότητα διατηρείται αν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο τελεί σε προσωρινή ανικανότητα προς εργασία εξαιτίας ασθενείας ή ατυχήματος.

Ο νόμος του 1992 περί των εισφορών και παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως

12 Κατά το άρθρο 146, παράγραφοι 2 και 3, του Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (νόμου του 1992 περί των εισφορών και παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως):

«2) Ουδείς δικαιούται να λάβει εβδομαδιαίο οικογενειακό επίδομα αν δεν βρίσκεται στη Μεγάλη Βρετανία κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης εβδομάδας.

3) Είναι δυνατόν να καθοριστούν προϋποθέσεις υπό τις οποίες κάθε ενδιαφερόμενος θεωρείται, για την εφαρμογή των διατάξεων [της παραγράφου 2], ως ευρισκόμενος ή μη ευρισκόμενος στη Μεγάλη Βρετανία.»

Η (γενική) κανονιστική απόφαση του 2006 περί οικογενειακών επιδομάτων

13 Ο κανόνας 23, παράγραφος 4, του Child Benefit (General) Regulations 2006 [(γενικής) κανονιστικής αποφάσεως του 2006 περί οικογενειακών επιδομάτων] ορίζει τα εξής:

«Ένα πρόσωπο θεωρείται ως μη ευρισκόμενο στη Μεγάλη Βρετανία για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 146, παράγραφος 2, του [νόμου του 1992 περί των εισφορών και παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως], όταν ζητεί, από την 1η Μαΐου 2004 και μετά, τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων και

a) δεν έχει δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο· […]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Η H. Dakneviciute είναι Λιθουανή υπήκοος που εργαζόταν με νυκτερινό ωράριο, ως μισθωτή, στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 2011. Αφού έμαθε ότι ήταν έγκυος τον Δεκέμβριο του 2013, αποφάσισε να ασκήσει, από τις 25 Δεκεμβρίου 2013, μη μισθωτή δραστηριότητα, ως αισθητικός.

15 Από τις 11 Μαΐου 2014 ελάμβανε επίδομα μητρότητας. Το τέκνο της γεννήθηκε στις 8 Αυγούστου 2014.

16 Η H. Dakneviciute, αφού διήνυσε μια περίοδο αδράνειας μεταξύ της 22ας Ιουλίου 2014 και του τέλους Οκτωβρίου 2014, διατήρησε μια περιθωριακή δραστηριότητα ως αυτοαπασχολούμενη αισθητικός προτού παύσει τη δραστηριότητα αυτή, λόγω του ότι τα έσοδα από την εν λόγω δραστηριότητα είχαν καταστεί ανεπαρκή. Στη συνέχεια υπέβαλε, στις 10 Φεβρουαρίου 2015, αίτηση χορηγήσεως επιδόματος αναζητήσεως εργασίας, προτού αρχίσει να ασκεί εκ νέου μισθωτή δραστηριότητα τον Απρίλιο του 2015.

17 Εν τω μεταξύ, στις 27 Αυγούστου 2014, η H. Dakneviciute υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως εβδομαδιαίου επιδόματος συντηρούμενου τέκνου. Με απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2015, η εν λόγω αίτηση απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι, σύμφωνα με την εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση, η αιτούσα τη χορήγηση του ως άνω επιδόματος δεν είχε το απαιτούμενο δικαίωμα διαμονής ώστε να πληροί τις προϋποθέσεις λήψεως της εν λόγω κοινωνικής παροχής.

18 Η ως άνω απόφαση ακυρώθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 2015 από το First-tier Tribunal (πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο). Η φορολογική και τελωνειακή αρχή, υπό την ιδιότητα της υπεύθυνης για τη διαχείριση των οικογενειακών επιδομάτων, άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Upper Tribunal (Administrative Appeals Chamber) [εφετείου διοικητικών διαφορών (τμήμα γενικής αρμοδιότητας), Ηνωμένο Βασίλειο].

19 Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2017, το αιτούν δικαστήριο εξαφάνισε την απόφαση του First-tier Tribunal (πρωτοδικείου διοικητικών διαφορών) λόγω πλάνης περί το δίκαιο. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, από τις 22 Ιουλίου 2014 έως τις 9 Φεβρουαρίου 2015, η ασκηθείσα από την H. Dakneviciute οικονομική δραστηριότητα ήταν περιθωριακή, με αποτέλεσμα αυτή να έχει παύσει να είναι οικονομικά ενεργή κατά την ως άνω περίοδο. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, δεν αμφισβητείται, αφενός, ότι η παύση κάθε δραστηριότητας εκ μέρους της H. Dakneviciute οφειλόταν στους φυσικούς περιορισμούς που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης της και με τα επακόλουθα του τοκετού και, αφετέρου, ότι η εκ μέρους της εκ νέου άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, αρχικώς ως αναζητούσας εργασία, και στη συνέχεια ως μισθωτής, έλαβε χώρα εντός εύλογου χρόνου μετά τη γέννηση του τέκνου της.

20 Το αιτούν δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι, με την απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix (C-507/12, EU:C:2014:2007), το Δικαστήριο έκρινε ότι η γυναίκα η οποία παύει να εργάζεται ή να αναζητεί εργασία λόγω φυσικών περιορισμών συνδεόμενων με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης της και με τα επακόλουθα του τοκετού διατηρεί την ιδιότητα της «εργαζομένης», κατά την έννοια του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, εφόσον επιστρέψει στην εργασία της ή εξεύρει άλλη θέση απασχολήσεως εντός εύλογου χρόνου μετά τη γέννηση του τέκνου της, διερωτάται κατά πόσον η λύση αυτή μπορεί να τύχει εφαρμογής στα πρόσωπα που έχουν ασκήσει το δικαίωμά τους ελεύθερης εγκαταστάσεως δυνάμει του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

21 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Gusa (C-442/16, EU:C:2017:1004), οι διάδικοι της κύριας δίκης υπέβαλαν στο εν λόγω δικαστήριο συμπληρωματικές παρατηρήσεις, με τις οποίες υποστήριξαν αντιτιθέμενες απόψεις όσον αφορά την εφαρμογή της λύσεως που δόθηκε με την απόφαση αυτή. Κατά τη φορολογική και τελωνειακή αρχή, η ως άνω λύση δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στην επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης περίπτωση, καθόσον, μεταξύ άλλων, ένα πρόσωπο που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα δεν είναι υποχρεωμένο να εκτελεί αυτοπροσώπως την εργασία του και έχει τη δυνατότητα να συνεχίσει τη δραστηριότητά του με άλλα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της αναπληρώσεώς του από άλλο πρόσωπο. Κατά την H. Dakneviciute, οι εκτιμήσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 36 και 40 έως 44 της αποφάσεως της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Gusa (C-442/16, EU:C:2017:1004), επιρρωννύουν, αντιθέτως, την άποψη ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που προκύπτει από την απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix (C-507/12, EU:C:2014:2007), μπορεί να τύχει εφαρμογής στα πρόσωπα που ασκούν μη μισθωτή δραστηριότητα.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Upper Tribunal (Administrative Appeals Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα γενικής αρμοδιότητας)] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Όταν γυναίκα πολίτης της Ένωσης, που είναι υπήκοος ενός κράτους μέλους:

1) διαμένει [στο έδαφος] άλλου κράτους μέλους (του κράτους μέλους υποδοχής)·

2) άσκησε στο κράτος μέλος υποδοχής δραστηριότητα ως μη μισθωτή εργαζομένη, κατά την έννοια του άρθρου 49 ΣΛΕΕ·

3) ελάμβανε επίδομα μητρότητας από τον Μάιο του 2014 (χρόνο κατά τον οποίο θεωρούσε ότι ήταν λιγότερο ικανή να εργαστεί λόγω της εγκυμοσύνης)·

4) έπαυσε, όπως έχει διαπιστωθεί, κάθε πραγματική και ουσιαστική μη μισθωτή δραστηριότητα από τον Ιούλιο του 2014·

5) γέννησε κατά τον μήνα Αύγουστο του 2014, και

6) δεν άσκησε εκ νέου πραγματική και ουσιαστική μη μισθωτή δραστηριότητα κατά την περίοδο μετά τον τοκετό και πριν υποβάλει, τον Φεβρουάριο του 2015, αίτηση καταβολής επιδόματος αναζητήσεως εργασίας ως πρόσωπο που αναζητεί εργασία

πρέπει το άρθρο 49 ΣΛΕΕ να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το πρόσωπο αυτό, το οποίο έπαυσε να ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης και με τα επακόλουθα του τοκετού, διατηρεί την ιδιότητα του μη μισθωτού εργαζομένου, κατά την έννοια του άρθρου αυτού, αρκεί να ασκήσει εκ νέου οικονομική δραστηριότητα ή να αναζητήσει εργασία εντός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά τη γέννηση του τέκνου του;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

23 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 49 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μια γυναίκα, η οποία παύει να ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης της και με τα επακόλουθα του τοκετού, διατηρεί την ιδιότητα του προσώπου που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα, αρκεί να ασκήσει εκ νέου την εν λόγω δραστηριότητα ή να εξεύρει άλλη μη μισθωτή δραστηριότητα ή θέση απασχολήσεως εντός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά τη γέννηση του τέκνου της.

24 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι, προκειμένου να κρίνει αν, εν προκειμένω, η H. Dakneviciute δύναται να απολαύει του δικαιώματος στο εβδομαδιαίο επίδομα συντηρούμενου τέκνου που προβλέπει η (γενική) κανονιστική απόφαση του 2006 περί οικογενειακών επιδομάτων, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να γνωρίζει αν, κατά την περίοδο από τις 22 Ιουλίου 2014 έως τις 9 Φεβρουαρίου 2015, κατά τη διάρκεια της οποίας, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά που έχουν διαπιστωθεί από το αιτούν δικαστήριο, η H. Dakneviciute έπαυσε, και στη συνέχεια άσκησε εκ νέου περιθωριακή μη μισθωτή δραστηριότητα λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης και με τα επακόλουθα του τοκετού, αυτή είχε, δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο.

25 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η οδηγία 2004/38 αποτελεί ενιαία νομοθετική πράξη, με την οποία κωδικοποιούνται και αναθεωρούνται οι προγενέστερες νομοθετικές πράξεις της Ένωσης, ώστε να διευκολυνθεί η άσκηση του θεμελιώδους και ατομικού δικαιώματος των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

26 Ως εκ τούτου, από το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/38 προκύπτει ότι σκοπός της είναι να αποσαφηνίσει τους όρους ασκήσεως του προμνησθέντος δικαιώματος, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται, όσον αφορά τη διαμονή για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών,

ειδικότερα, ο όρος του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής. Κατά τον εν λόγω όρο, οι πολίτες της Ένωσης πρέπει να έχουν την ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού στο κράτος μέλος υποδοχής (απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, σκέψη 26).

27 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38, που διευκρινίζει τις περιπτώσεις στις οποίες πολίτης της Ένωσης που δεν ασκεί πλέον μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα διατηρεί, παρά ταύτα, την εν λόγω ιδιότητα, καθώς και το δικαίωμα διαμονής που αντιστοιχεί στην εν λόγω ιδιότητα, δεν καλύπτει την περίπτωση γυναίκας η οποία παύει προσωρινώς να εργάζεται λόγω της προχωρημένης εγκυμοσύνης της και των επακόλουθων του τοκετού (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, σκέψη 30).

28 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38 δεν απαριθμεί εξαντλητικώς τις περιστάσεις υπό τις οποίες πολίτης της Ένωσης που δεν ασκεί πλέον μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στο κράτος μέλος υποδοχής διατηρεί, παρά ταύτα, την ιδιότητα του «εργαζομένου», για τους σκοπούς της παραγράφου 1, στοιχείο α′, του εν λόγω άρθρου και, επομένως, το δικαίωμα διαμονής που απορρέει από την ιδιότητα αυτή (απόφαση της 11ης Απριλίου 2019, Tarola, C-483/17, EU:C:2019:309, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

29 Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το γεγονός ότι οι φυσικοί περιορισμοί που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης και με τα άμεσα επακόλουθα του τοκετού αναγκάζουν μια γυναίκα να παύσει την έμμισθη δραστηριότητά της κατά την αναγκαία για την αποκατάστασή της περίοδο δεν είναι, καταρχήν, ικανό να της στερήσει την ιδιότητα του «εργαζομένου», κατά την έννοια του άρθρου 45 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, η περίσταση ότι το πρόσωπο αυτό δεν ήταν πράγματι παρόν στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής για ορισμένους μήνες δεν συνεπάγεται ότι έπαυσε να ανήκει στο δυναμικό της αγοράς αυτής κατά την εν λόγω περίοδο, εφόσον επιστρέφει στην εργασία του ή βρίσκει άλλη θέση απασχολήσεως εντός εύλογου χρόνου μετά τον τοκετό (απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, σκέψεις 40 και 41).

30 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον η ερμηνεία που παρατίθεται στην προηγούμενη σκέψη, η οποία διαμορφώθηκε στο πλαίσιο καταστάσεως εμπίπτουσας στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ, μπορεί να τύχει εφαρμογής στην περίπτωση προσώπου που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα βάσει του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

31 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα άρθρα 45 και 49 ΣΛΕΕ παρέχουν την ίδια έννομη προστασία και, επομένως, ο χαρακτηρισμός του τρόπου ασκήσεως της οικονομικής δραστηριότητας στερείται συνεπειών (πρβλ. απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1991, Roux, C-363/89, EU:C:1991:41, σκέψη 23).

32 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων αποσκοπεί στη διευκόλυνση της εκ μέρους των υπηκόων της Ένωσης ασκήσεως επαγγελματικών δραστηριοτήτων οποιασδήποτε φύσεως στο έδαφος της Ένωσης και αποκλείει μέτρα που θα μπορούσαν να είναι δυσμενή για τους εν λόγω υπηκόους οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν δραστηριότητα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους πλην του κράτους μέλους καταγωγής τους (απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Simma Federspiel, C-419/16, EU:C:2017:997, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

33 Μια υπήκοος της Ένωσης θα αποθαρρυνόταν, όμως, να ασκήσει το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας εάν, στην περίπτωση εγκυμοσύνης στο κράτος μέλος υποδοχής και, ως εκ του γεγονότος αυτού, παύσεως της ασκήσεως μη μισθωτής δραστηριότητας για σύντομο έστω διάστημα, κινδύνευε να χάσει την ιδιότητα του μη μισθωτού εργαζομένου στο εν λόγω κράτος (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, σκέψη 44).

34 Επομένως, μια γυναίκα που βρίσκεται στην κατάσταση περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως πρέπει, υπό τις ίδιες συνθήκες, να έχει τη δυνατότητα να διατηρήσει την ιδιότητα του προσώπου που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

35 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι τα πρόσωπα που ασκούν μισθωτή δραστηριότητα και εκείνα που ασκούν μη μισθωτή δραστηριότητα βρίσκονται σε εξίσου ευάλωτη κατάσταση όταν αναγκάζονται να παύσουν τη δραστηριότητά τους και, επομένως, δεν μπορούν να τυγχάνουν διαφορετικής μεταχειρίσεως όσον αφορά τη διατήρηση του δικαιώματός τους διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής (πρβλ. απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Gusa, C-442/16, EU:C:2017:1004, σκέψεις 42 και 43).

36 Οι γυναίκες που καθίστανται έγκυοι βρίσκονται, όμως, σε εξίσου ευάλωτη κατάσταση, ανεξαρτήτως του αν ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα.

37 Συναφώς, ο νομοθέτης της Ένωσης έχει αναγνωρίσει ρητώς, με την αιτιολογική σκέψη 18 της οδηγίας 2010/41, την κατάσταση οικονομικής και φυσικής ευπάθειας των εγκύων αυτοαπασχολουμένων γυναικών. Ως εκ τούτου, με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής δίδεται εντολή στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι στις αυτοαπασχολούμενες εργαζόμενες γυναίκες μπορεί να χορηγείται επαρκές επίδομα μητρότητας, παρέχον σε αυτές τη δυνατότητα να διακόψουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας, υπό συνθήκες ανάλογες με εκείνες που προβλέπονται όσον αφορά τις μισθωτές εργαζόμενες.

38 Δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα το επιχείρημα που προέβαλε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου η φορολογική και τελωνειακή αρχή και που επανέλαβε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, σύμφωνα με το οποίο, κατ' ουσίαν, μια γυναίκα που δεν δύναται να ασκήσει αυτοπροσώπως μια μη μισθωτή δραστηριότητα, λόγω των περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης και με τον τοκετό, θα μπορούσε να αναπληρωθεί προσωρινώς κατά την άσκηση της δραστηριότητας αυτής από άλλο πρόσωπο. Πράγματι, δεν μπορεί να τεκμαίρεται ότι μια τέτοια αναπλήρωση θα είναι πάντοτε δυνατή, ιδίως όταν η εν λόγω δραστηριότητα προϋποθέτει προσωπική σχέση ή σχέση εμπιστοσύνης με έναν πελάτη.

39 Επομένως, μια γυναίκα που παύει να ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης και με τα επακόλουθα του τοκετού δεν μπορεί να τυγχάνει διαφορετικής μεταχειρίσεως, όσον αφορά τη διατήρηση του δικαιώματός της διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, σε σχέση με μισθωτή εργαζομένη που βρίσκεται σε παρόμοια κατάσταση.

40 Κατά τα λοιπά, οι προηγηθείσες εκτιμήσεις επιρρωννύονται από τις διατάξεις του άρθρου 16, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38. Στο μέτρο που η απουσία εξαιτίας σοβαρού γεγονότος όπως η εγκυμοσύνη ή ο τοκετός δεν επηρεάζει το απαιτούμενο για την απονομή του δικαιώματος μόνιμης διαμονής αδιάλειπτο της πενταετούς διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, φυσικοί περιορισμοί συνδεόμενοι με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης και με τα άμεσα επακόλουθα του τοκετού οι οποίοι αναγκάζουν μια γυναίκα να παύσει προσωρινώς να εργάζεται δεν μπορούν, κατά μείζονα λόγο, να συνεπάγονται την απώλεια για αυτήν της ιδιότητας του προσώπου που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, σκέψεις 45 και 46).

41 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μια γυναίκα η οποία παύει να ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης της και με τα επακόλουθα του τοκετού διατηρεί την ιδιότητα του προσώπου που ασκεί

μη μισθωτή δραστηριότητα, αρκεί να ασκήσει εκ νέου την εν λόγω δραστηριότητα ή να εξεύρει άλλη μη μισθωτή δραστηριότητα ή θέση απασχολήσεως εντός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά τη γέννηση του τέκνου της.

Επί των δικαστικών εξόδων

42 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 49 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μια γυναίκα η οποία παύει να ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα λόγω των φυσικών περιορισμών που συνδέονται με τα τελευταία στάδια της εγκυμοσύνης της και με τα επακόλουθα του τοκετού διατηρεί την ιδιότητα του προσώπου που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα, αρκεί να ασκήσει εκ νέου την εν λόγω δραστηριότητα ή να εξεύρει άλλη μη μισθωτή δραστηριότητα ή θέση απασχολήσεως εντός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά τη γέννηση του τέκνου της.

(υπογραφές)